

woordigers er op gewezen, dat met name de grote omvorming van de sociaal-economische structuur der Westerse maatschappij de staat steeds meer uit de centrale positie heeft verdrongen, die in vroeger tijd de basis voor het soevereiniteitsdogma scheen te leveren ³⁾.

En tenslotte heeft ook een der bekende woordvoerders der neoscholastieke wijsbegeerte, JACQUES MARITAIN, tegen het bedoelde leerstuk positie gekozen. In een onlangs in de Engelse taal verschenen artikel „The concept of sovereignty” verklaarde hij: „The two concepts of Sovereignty and Absolutism have been forged together on the same anvil. They must be scrapped together ⁴⁾).

Dat intussen, ondanks deze gecombineerde aanvallen het soevereiniteitsbegrip allerminst uit de rechts- en staatsleer was geëlimineerd bleek wel uit het krachtig pleidooi, dat HERMANN HELLER in 1927 voor het volledig eerherstel ervan leverde, een pleidooi, dat tegelijkertijd tot een scherp requisitoir werd tegen de tendenzen, die op een ondermijning van dit fundamentele begrip gericht waren. En ALFRED VON VERDROSZ, eens, als aanhanger van Kelsen's „reine Rechtslehre”, een vurig bestrijder van de traditionele idee van de soevereine overheidsstaat, aanvaardde haar in zijn in 1937 verschenen boek over het volkenrecht weer als noodzakelijke grondslag der internationale rechtsorde ⁵⁾.

In het algemeen kan men zeggen, dat in de dogmatische rechtswetenschap het bedoelde leerstuk nog steeds overwegende aanhang heeft, al zoekt men in het algemeen de uiterste consequenties ervan in de internationale betrekkingen te ontgaan.

Het is wetenschappelijk zeker niet verantwoord in deze uiterst actuele strijdvrage positie te kiezen, voordat men zich grondig rekenschap heeft gegeven van de veelzijdige rol, die het traditionele soevereiniteitsbegrip sinds de XVIe eeuw in de rechts- en staatsleer gespeeld heeft en van de problemen, die bij een eventuele eliminering ervan rijzen.

In de tweede plaats is het zowel voor de wetenschap als voor de politiek onafwijzbare plicht te onderzoeken, of de stromingen, die beweren zich tegen het bedoelde begrip te keren, zich inderdaad principieel van dit laatste hebben losgemaakt, dan wel of ze het slechts in een andere vorm opnieuw aan de wetenschap en de practijk willen

³⁾ Hierover nader bij de bespreking van de rechtssociologische variant van de leer der rechtsovereiniteit.

⁴⁾ t.a.p. in fine.

⁵⁾ *Völkerrecht* (1937) S. 44 f. In zijn vroegere geschriften *Grundlagen und Grundlagen der Völkerrechts* (Niemeyer's Zeitschr. f. intern. R. XXIX Bnd 1921 S. 65 f.), *Die Einheit des rechtlichen Weltbildes auf Grundlage der Völkerrechtsverfassung* (1923) en *Die Verfassung der Völkerrechtsgemeinschaft* (1926) stond VERDROSZ nog op het standpunt der „reine Rechtslehre”, zij 't al met prijsgeving van haar positivistische grondslag. Vgl. ook G. A. WALZ *Völkerrecht und Staatliches Recht* (1933) S. 104 f.